

BESLUT

SB 397/01

2001-10-17

Diarienumr: 233/01-22

SAKEN

”Uppdrag granskning”, SVT2, 2001-02-28, inslag om arbetslösheten i Sverige; fråga om opartiskhet och saklighet

En anmälan

Inslaget handlade om arbetslöshet och arbetslöshetsstatistik. Det tog sin utgångspunkt i statsministerns regeringsförklaring 1996 att regeringens främsta och allt annat överskuggande uppgift var att den öppna arbetslösheten år 2000 skulle vara högst 4 %. Därefter följde olika reportage och intervjuer som bl.a. belyste svårigheterna att få fram statistik som visar den ”verkliga” arbetslösheten. Vad som avsågs var i första hand hur många människor som de facto saknar arbete eller som vill arbeta mera. Enligt statistiken var den öppna arbetslösheten vid årsskiftet 2000 just 4 %, men - uppgav reportern - egentligen var det många fler som saknade arbete. Hon påstod vidare att det ”trixas och fixas med siffror” så att 4 %-målet skulle nås och att Arbetsmarknadsverket sysslade med ”kreativ bokföring”. Kritik framfördes också mot den s.k. aktivitetsgarantin. För att få en riktig bild av arbetslösheten i Sverige borde man till den öppna arbetslösheten om 4 % lägga alla dem som vill ha arbete, men som exempelvis deltar i arbetsmarknadspolitiska program, är deltids- eller timanställda, deltar i Kunskapslyftet etc. Räknat på detta sätt - uppgavs det - blir antalet arbetslösa ca 16 %. I inslaget intervjuades bl.a. några forskare och arbetslösa, en tidigare anställd vid Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) och en arbetsförmedlare. Överdirektören vid AMS fick kortfattat kommentera delar av den kritik som riktats mot verket.

Anmälaren - generaldirektören för AMS - anser att inslaget innehöll ett stort antal felaktiga, irrelevanta och missvisande uppgifter. Han anser vidare att företrädare för AMS inte fick rimliga möjligheter att bemöta den kritik som framfördes mot verket. Anmälaren framför detaljerad kritik vad avser olika uppgifter som enligt hans mening är felaktiga och/eller missvisande.

Sveriges Television (SVT) har avgivit yttrande och tilläggsyttrande. Programföretaget har i huvudsak anfört följande. I inslaget ville redaktionen problematisera den svenska arbetslöshetsstatistiken. SVT anser att både aktivitetsgarantin och Kunskapslyftet beskrivits på ett korrekt sätt och att det finns grund för de beräkningar som redovisas i inslaget. Vidare anser programföretaget att det var relevant att på sätt som skedde redovisa antalet deltidsanställda och förtidspensionerade m.fl. Programföretaget anser inte att det var givet att det var AMS som skulle intervjuas i programmet, men att det ändå blev så eftersom överdirektören tog kontakt med redaktionen. Denne gavs enligt SVT:s uppfattning möjlighet att tillbakavisa kritiken.

Anmälaren har kommenterat programföretagets yttrande och tilläggsyttrande.

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Inslaget och anmälares kritik aktualiserar bestämmelsen i 1 § i SVT:s sändningstillstånd att programverksamheten skall bedrivas opartiskt och sakligt samt med beaktande av att det skall råda en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet i televisionen. Granskningsnämndens praxis vid tillämpning av kravet på opartiskhet i fall där allvarlig kritik framförs mot en klart utpekad part innebär att den kritiserade parten skall beredas tillfälle att bemöta eller kommentera kritiken, som regel i samma program eller inslag. Detta kan ske i den formen att den angripne själv medverkar i programmet eller att en kommentar från honom redovisas. Av betydelse för bedömningen är också 10 § i sändningstillståndet som bl.a. ålägger SVT att stimulera till debatt, att kommentera och belysa händelser och skeenden samt att granska myndigheter, organisationer och företag vars åtgärder är av betydelse för medborgarna. Dessa skyldigheter innebär enligt Granskningsnämndens praxis att program eller inslag kan ha en kritisk infallsvinkel utan att därför strida mot kravet på opartiskhet.

Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen skall vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, t.ex. genom att väsentliga uppgifter utelämnas.

Granskningsnämnden konstaterar inledningsvis att det naturligtvis står i god överensstämmelse med bestämmelserna i SVT:s sändningstillstånd att på sätt som skedde närmare undersöka hur många människor som - utöver dem som redovisas som öppet arbetslösa - egentligen saknar arbete eller som skulle vilja arbeta mera. Det ligger i sakens natur att det därvid finns anledning att kritiskt granska olika delar av den tillgängliga statistiken och hur uppgifter därifrån redovisas. Enligt nämndens mening torde det inte vara möjligt att i alla delar avgöra vilka uppgifter i inslaget som är sakligt korrekta och relevanta eftersom det till stor del handlar om olika värderingar och om vilka perspektiv som valts.

Mot denna bakgrund är det desto viktigare att olika berörda parter är representerade och bereds tillfälle att kommentera uppgifterna och bemöta eventuell kritik.

Granskningsnämnden anser att det i förevarande fall är uppenbart att AMS var en part som borde beredas tillfälle att kommentera uppgifterna i inslaget. AMS borde också ha beretts tillfälle att bemöta den allvarliga kritik som framfördes. Visserligen intervjuades överdirektören vid AMS och gavs tillfälle att kortfattat kommentera en begränsad del av kritiken. Enligt Granskningsnämndens mening innebär det emellertid inte att AMS i tillräcklig omfattning fick bemöta den kritik som framförts och nämnden finner därför att inslaget strider mot kravet på opartiskhet.

När det gäller sakligheten anser Granskningsnämnden - mot bakgrund av vad som anförts ovan rörande olika värderingar och perspektiv - att eventuella brister kan hänföras till den påtalade partiskheten.

FÖRELÄGGANDE

Granskningsnämnden förelägger med stöd av 10 kap. 8 § radio- och TV-lagen SVT att på lämpligt sätt offentliggöra nämndens beslut.

Detta beslut har fattats av Johan Munck, Ingrid Edström, Ella Niia, Agneta Ringman, Göran Schäder och Pär-Arne Jigenius efter föredragning av Hack Kampmann.

På Granskningsnämndens vägnar

Johan Munck

Hack Kampmann